

DONOSTIAREN ELITIZAZIOA AZELERATZEN

Donostiako botere faktikoek hiria eraldaketa prozesu batean murgilduta daukate instituzioen laguntzarekin. Geroz eta garestiagoa den hirian, “proiektu estrategikoak”, turismoa erakartzeko politikak eta etxebizitzekin negozioa egiten duten higiezinaren interesak elkarri lotuta doaz. Ikus dezagun gertuagotik zer ari den gertatzen, ziurrenik, urte gutxian ezberdina izango baita 2016ko Europako Kultur Hiriburua.

Lander Arbelaitz

@larbelaitz

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

“Nire ustez erabat sartuta dago Donostia *rollo* elitistan eta areagotzen ari da. Hemen bizitzea ezinezkoa izango da, argi eta garbi. Politikari gehienek hori adostuta daukatela ikusten duzu, *jo ta fuego* ari direla norabide horretan lanean. Jendea horren aurka dago, baina bozkatu egiten dituztela badakitenez, bost axola zaie. Nik uste Donostian zer-bait antolatu behar litzatekeela hiri eredu honen aurka”.

Txanpuene baserriko Iñigo Etxaberen hitzak dira, Amara Zaharrean, Aldapetako malda igo eta ezkerretara, alde batera begiratu eta Kontxa ikusten dela, eta bestean Amara osoa Morlans gainetik. Inguruak erakutsiz, azaldu digu orain hamarkada gutxi arte, Espainiako Albako dukesarenak zirela baserria eta lurrak. 1997an Udalak akordio bat egin zuen albarrekin, eta egun, Neinor Homes higiezinaren enpresarena da. Baserria eraitsi eta lurrotan luxuzko etxebizitzak eta parke bat egin nahi dituzte. Baserrian bertan jaioa da Etxabe, bere

aurrekoak bezala. Dokumentatuta daukatenez, gutxienez azken 150 urteetan bertan maizter bizitako Etxabe familiak 1700 urte inguruko etxea galduko du eta gainera ez du euro bat ikusiko. Beste batzuek bere jaiotetxearekin milioiak irabaziko dituzte bitartean. Inguruan hondeamakinak lan eta lan ari dira uztaileko arratsalde eguzkitsuan, operazio handiago baten barruan.

Lur hauetan, 1800 urte inguruko iturri bat eta iturri-aska bat ere badaude. Urteek lurpean utzi zituzten arren, babestu beharreko ondareztat sailkatua zegoen aska 2010. urtean inork ez eresan gabe zerrendatik kendu zuten arte. Ekainean egin duten IX. Txanpuene Egunean, 150-200 bat auzotar bertan biltzeaz gain, auzolanean aska eta iturria lurpetik atera dituzte, aurretik enpresako eta Udaleko arkitektoek bertan aska zegoela zalantzan jarri ostean. “Egun zoragarria izan zen, jende asko etorri zen eta eguna gustura amaitu genuen. Askok ez zuten ezagutzen eta harritzen

ziren halako leku bat izatearekin auzoan. Luxuzko etxebizitzak beharrean, eraikina auzoan zerbitzua emateko mantentzea nahi nuke”.

Egun eta arratsalde berean, Grosen 50 bat lagun bildu dira Mirakruz 19 eraikinaren etorkizunarekin kezkatuta. Auzoko Zipotz jaien lehen egunean, 1888. urteko eraikina bota nahi dutela salatzeke beratu inguratu dute. 7.000 sinadura jasoak dituzte eraistearen aurka, eta auzoko komertzio ugarritan ikus daitezke babes-afixak.

“Lau hilabete daramatzagu borrokan eta ate guztiak jo ditugu: Eusko Jaurlaritza, Arartekoa, Udaleko alderdi guztiak... eta ez dugu ezer lortu. Azken aukera utzi digute eta horretara goaz: epaiketa”, dio SOS Mirakruz 19 kolektiboko kide batek ekitaldiaren amaierako solas inprobisatuan. “Auzi-eskea jarriko dugu epaitegian etxe honek duen balio arkitektonikoa azpimarratuz. Nola da posible 2010. urtera arte babestuta zegoen etxeak bat-batean babesa galtzea, berez,

ULIAKO LORE BARATZAK

Goiko argazkian, Txanpuene baserriko lñigo Etxabe. Bertatik botako dute luxuzko etxeak egiteko. Erdikoan, Mirakruz kaleko 19. zenbakia ikus daiteke, abuztuan eraitsi nahi dute. Azpikoan, Uliako Lore Baratzan inguruan osatu duten komunitate anitza.

partikular batzuek hala nahi dutelako?”, bota du galdera airera.

Ia hutsik dagoen eraikin honetan, hasiera batean hotela egin nahi izan zuten. Ondoren, baina, Gros Higiezin Agentziak 25 etxebizitza, beste horrenbeste aparkaleku eta 17 trasteleku salduko dituela jakinarazi du. Hasiera batean auzoan haserre handia eragin zuen proiektu arkitektoniko “moderno” aurkeztu zuten. Udalarekin hainbat proposamen negoziatu ostean, uztailearen 5ean eman zioten lanetarako lizentzia, eta abuztuan eraikina eraitsiko dutela jakinarazi dute. Bi urteko epean lanak amaitu nahi dituzte eta etxebizitza batzuek 850.000 euro arte balioko dute. Hori ez dago edonoren eskura.

“Espekulazio hutsa da, ahalik eta gutxien gastatuko dute ahalik eta etxebizitza kopuru handiena atera eta dirutza egiteko”, zioten orain gutxi elkarteko kideek Kulturaldia webgunean egindako elkarrizketan. “Udaletxearen esku dago eraikina berriz ere ondare babestuaren zerrendan une batetik bestera sartzea, baina ez dute nahi”.

Eraikina eraitsi egingo dute, orain urte erdi pasatxo auzo berean Kortxoenea gaztetxea eraitsi zuten bezala, hemen ere etxeak egiteko igerileku eta guzti. Azken honetan lanak gelditu eta epaitegietan tratatuta dabilta, Kortxoeneako gazteek eraisketa ilegalagatik salaketa jarri ostean.

Nora doa Donostia?

“Donostian gertatzen ari dena espekulazioa eta turistifikazioa dira gentrifikazioa baino gehiago”. Andoni Egia geografian lizentziatua eta gai hauetan aditua da, hainbat master eta tesia egin ditu lurralde antolaketak, giza garapen jasangarria, globalizazioa eta gentrifikazio prozesuak aztertuz. Donostiakoa logika globalago batean txertatuta ikusten du.

“Produktzioa mundu mailan globalizatu dute: Ekialde Urruna munduko fabrika bihurtu da, eta Mendebalde post-industrialia munduaren zentroa, alegia, ekonomiaren zentroa”. Adibide bat jarri du: gauza bat Munichen pentsatu eta diseinatzen da, piezak herrialde ugarietan egiten dituzte, Asian muntatu eta hemen Donostian kontsumitzen dugu gero. Produktuak eta pertsonak garraiatzeko, mundu osoko hiriak lotzen ari dira, portu erraldoi, AHT, aireportu eta errepedekin. “Produktio kate glo-

balizatu horretan baina, parte batzuek dute balore gehien, egun marketingak eta diseinuak. Ekonomia immateriala da, ezagutzan oinarritua. Dirua horrek ekartzen duenez, hiriak lehian ari dira ezagutza zentroak sortzeko teknologia zentroak, Basque Cullinary Center edo Guggenheim kasu. Kursoa behar da neurozientzien kongresua egiteko, eta horrela aktibitate ekonomikoa abiatzen saiatzeko". Bere hitzetan kontua da merkantzia, kapital, ezagutza eta turista fluxuen nodo bat izatea, eta horretarako hiria egokitu behar da.

"Donostia birfuntzionalizatzen ari da. Zerk sortzen du balioa Donostian? Lehen Tabakalera puruak egiten ziren, horrek aberastasuna sortzen zuen. Orain Tabakalera zentro kultural bat da, dena dohain da, baina hiriaren zentroa Egiarantz mugitzen du, hainbat artista ekarriko ditu, ondoan taberna edo jatetxea ekarriko du... Puntu bat ukitu eta pixkana ingurua eraldatzen hasiz".

Espezializazio produktiboa, ezagutza eta espekulazio inbiliariora dena batera doazela dio Egiak. "Kanpotik erakarri nahi den high level jende horrentzat egiten dira etxeak eta prezioak gora doaz, liga horretan sartu ezin duten herritarrak pixkana periferiara kanporatzen dituzte, kanpoaldeko auzoetara edo ondoko herrietara". Produkzio kate horretan aberasten ari den elite hori Donostiara erakarri eta atzerriko kapitala geroz eta gehiago sartzen doan hemengo hotel eta etxeetan gasta dezan dirua, berriz ere zirkuitua hasiz.

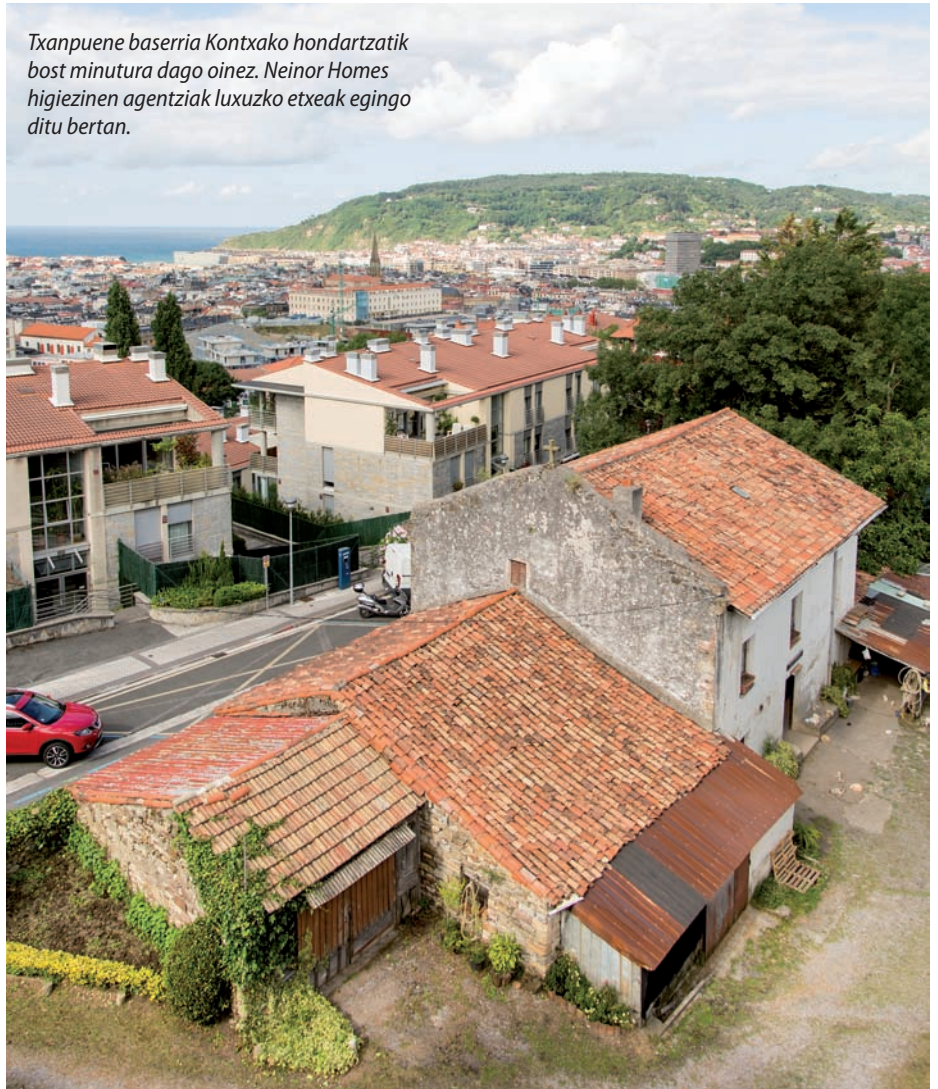
- Eta herritarrak?
- Ez da herritarren ongizaterako pentsatutako garapen eredu.
- Eta alternatiba?
- Bestelako ekonomia eredu bat sortzea, berriz ere sare ekonomiko lokala osatzen joateko.

Donostia berdeago baten alde

"Gure gobernuen erantzun eta ordezkaritza ezaren aurrean, Uliako Lore Baratzetako kideek, bai eta beste talde eta jendarte erakunde batzuk, parke honen zainketa eta bizitzarekiko posizio aktiboa mantentzera goaz. Horrela, bizi nahi dugun hiria eraikitzen goaz, inposatu nahi dugutenaren aurrean, beti ere auzo mailatik eta guztion onurarako pentsatzen".

Uliako Lore Baratzetako kideak kezkatuta daude. Ategorrietako maldatik

Txanpuene baserria Kontxako hondartzatik bost minutura dago oinez. Neinor Homes higiezin agentziak luxuzko etxeak egingo ditu bertan.

gora joan eta ezkerretara dagoen berdegune diskretu baina eder honetan ekosistema berezia sortu dute auzotarrek. Bertan etxebizitzak egin nahi ditu Udalak. Herritarren eta hiriko elkarte ugariaren atxikimendu zerrendarekin, loreak banatuz joan dira udaletxera parkea babesteko eskatuz. "Uliako mintegien parkea, halako bakarra da Gipuzkoan", dio Aranzadi Zientzia Elkarteak.

"Edozein gauza kopiatzeko hainbestetan begiratzen ditugun herrialde horietatik ekarri izan bagenu, Kultur Hiriburutza zaratatsu baina eduki gabeko horren ikono bat gehiago izango litzateke. Ordea, hemen sortu denez, herritar soil eta boluntarioek eraiki dugunez, bere ekimena gutxitu eta moldeak ezbaian jartzen dira, hiria egiteko duen balioa eman ordez", dio Leire Rodriguez udaletxe parean *Donostia berdeago*

go baten alde, eraikuntza gelditu dioten kartelek eta landareek apaindutako mahaiaren atzetik.

"Zoritxarrez, gaurko Donostia beste hiri eredu batera doa, abiada biziz. Gu txi batzuen interesen arabera hiri bat izatera doa, kontsumo eta espekulazioaren epe motzeko dinamikek denbora eta su motela behar dituen guztia leherraziko dutena", diote.

Proiektu ugari mahai gainean

2013an sona lortu zuen herritar talde batek Bellas Artes eraikinaren aldeko kanpainarekin, orotara 10.900 sinadurara lortuta. Eraikin hau bere 100 urteko historian, antzokia, auzoko zinema eta Donostiako Orfeoien egoitza izan da. Egun 30 urte daramatza hutsik, eta eraikinaren jabe Sade-k lau izarreko eta 92 gelako hotela egiteko proiektua du.

Baimena badaukate eta eraitsi egin nahi dute.

Kaleko autobus geltokietan higiezi-
nen iragarki handiak ikus daitezke. Iru-
dian Kontxara bistak dituen eraikin bat,
futbol zelai eta igerileku eta guzti. Lu-
zuzko 47 etxe Donostiaren erdialdean
zioten afixak jarri zituen Amenabarrek
azaroan. Aldapetan egiten ari diren ur-
banizazioa da. “Luxua” eta gisako hitzak
horrela publikoki erabiltzea fenomeno
berria da, borroka armatuaren amaie-
rak izango al zuen eraginik horretan?

Baina hiri baten egunerokoan eragi-
na izango duten proiektu ugari daude
onartzean edo abian: Anoetaren erabe-
rritzeak Amara auzoan zer nolako era-
gina izango duen ikusi egin beharko da,
kaian kirol portua arrantzaleen kofradia
dagoen eraikina eraberritu nahi dute,
kaian bi hotel egiten ari dira, Saguesen
hotela eta plazaren eraberritzea aurrei-
kusia daude, Amara Zaharrea urbani-
zazio proiektu erraldoia ari dira aurrera
eramaten San Bartolomen, eta guzti hori
hirian eraikitzen ari diren beste hotelak
eta nazioarteko enpresen bitartez atze-
rritarrei alokatzen zaizkien etxebizitzak
kontatu gabe. Erdigunea zeharkatzeaz
gain, prozesu hau inguruko herrieta-
ra eramaten lagunduko duen metroa,
hirira helduko den Abiadura Handiko
Trena, komertzio txikiaren gainbehera-
rekin batera Garbera merkatal zentroa
25.000 metro koadro handituko dute,
eta beste 80.000 metro koadro gehituko
dizkiote aparkalekuari.

Nor ari da baina hiria bide honetatik
eramaten? Donostiako Hiri Estrategia
Bulegoaren lana da plan estrategikoak
(PE) egitea. *Estrategia 2020 Donostia –
San Sebastian* txostena 2010etik dago
indarrean, Mirakruzeko eraikinak eta

Txanpueneko iturriak inork jakin gabe
babesa galdu zuten orduan. Webgunera
sartu eta Kepa Korta zuzendari-koor-
dinatzailearen agurra topatuko du era-
biltzaileak. Txostenaren sarreran hau
irakur daiteke:

*Hiriak PE2010ean markatutako nora-
bidean aurrera egin du, proiektuak eta
ekimenak martxan edo burututa daude
orokorrean: Victoria Eugenia Antzokia,
San Telmo Museoa, San Sebastian Tu-
rismo Elkarte, 2. zinturoia, Biopoloa,
Ikusentzunezkoen Innobazio Polo, Zien-
tziaren Hiria, Basque Culinary Center,
Bakearen Etxea, etab. (...) PE2010eko
hiri eredu aldaketak jarraipena behar
du. (...) Hurrengo hamarkadan azpie-
gitura handiak garatuko dituzte: Abia-
dura Handiko Trena, Metroa, Tabakale-
ra, Autobus Geltokia, Herrera-Pasaia...
baina oraingoan edukien garaia izango
da, edukiontziena baino. Gertuko azpie-
giturak (kulturetxeak, polikiroldegiak,
zentro sozialak, osasun etxeak, hezkun-
tza...) modu egokian eraiki dira, baina
sistemak hauek mantentzeko duen gaita-
suna amaitzen ari da, eta horregatik, ez
da azpiegitura gehiagorik aurreikusten
hurrengo urteetarako. Hala ere, hiriaren
eduki ukiezin horietan sakontzeko beha-
rra ikusten da eta proiektu berrian hor
indarrak jarriko dira, eredu berri bat de-
finitzen duten bi ardatzekin: kultura eta
zientzia.*

Mundu mailako ekonomia honen bai-
tan hirien eraldaketa urbanistiko tea
ekonomikoaren azterketa egiteko, hain-
bat hiritan behatoki metropolitanoak
sortu dituzte Bartzelona eta Madrilen
kasu. Donostian ere ari da taldetxo bat
bilerak egin eta proiektua fintzen. Hi-
riak auzoka kartografiatu, alokairuak
nola dauden begiratu, dendak, turismoa

noraino sartu den, nor dagoen prozesu
urbanistikoaren atzean eta funtsean, to-
kian toki nork agintzen duen ikusi eta
herri mugimenduei tresnak emateko
balio dezake lan horrek.

“Eta hiriaren elitizazio honen aurrean,
zer egin dezakete herritarrek?”, galdetu
diogu Andoni Egiari. “Gertatzen ari dena-
ren kontzientzia zabaldu, proiektuak ga-
restituarazten saiatu ekintza zuzenen bi-
dez eta alternatibak mahai gainean jarri”.

“Nik 52 urte ditut eta 52 urteak he-
men pasa ditut. Baserritik ez dut xoxik
jaso, eta egunero hemen izan naiz. Gure
etxea delako ibiltzen gara hemen”. Txan-
puenea baserrira itzuliz, animoz baxu
daudela aitortzen du Iñigo Etxabek. “Ez
dut asko pentsatu nahi, aberatsentzat
etxeak egiteko botako dutenean malko
batzuk isuriko ditut. Orain epaitegietan
gaude, baina funtsean ez duzu kontzien-
te izan nahi”.

Bi lagun ilunabarrean, Antigua au-
zoan garagardoa eskuan kezkatuta min-
tzo dira. Auzo hau ere asko aldatu da az-
ken hamarkadetan. “Hiria elitizatzen ari
da. Donostiako etxeak Espainiako eta
mundu osoko aberatsenei eskaintzen
ari dira. Hau Niza bilakatu nahi dute,
konturatu gabe hau ere burbuila bat
dela. ‘Dena da segurua’, diote berriro,
‘inbertitu honetan eta aberastuko zara’.
Berriro erortzen den arte. Gainera, eko-
nomia sare lokalak desegiten badituzte,
lurrak kutsatu eta hondatu, petroleoa
amaitzean nondik ekarriko dute jana-
ria? Non erosiko dugu? Garberan?”, dio
kezkatua batek.

“Bai, bitartean baina, betiko enpresa
berak ari dira aberasten. Nik Kortxo-
neakoren ostean oso garbi ikusten dut
–erantzun dio besteak–, mafia bat da,
zerbait egin behar genuke”. ■

